

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1983/84:2 y

om rehabilitering av missbrukare (motion 1983/84:1632)

Till socialutskottet

Socialutskottet har hemställt om arbetsmarknadsutskottets yttrande över motion 1983/84:1632 av Sonja Rembo om rehabilitering av missbrukare. Arbetsmarknadsutskottet får med anledning härav anföra följande.

I motionen föreslås att socialtjänsten skall ha det övergripande ansvaret för rehabilitering av missbrukare. Detta ansvar skall också gälla arbetsplacering av missbrukare med rätt för socialtjänsten att förmedla anställningar till missbrukare under sammanhållen rehabilitering liksom rätt att styra intagningen till vissa platser vid arbetsmarknadsinstitutet (Ami). Vidare framhålls att placering i skyddad verksamhet i Samhällsföretag bör undvikas om inte behovet av Samhällsföretags särskilda tekniska och personella resurser är en absolut förutsättning för att övervinna fysiska och psykiska handikapp.

Motionären föreslår vidare att en missbrukare som genomgår rehabilitering skall få en kontraktslön i stället för sjukpenning eller förtidspension. Kontraktslönen bör sättas lågt i inledningsskedet och öka allteftersom rehabiliteringen fortskrider plan enligt. Motionen mynnar ut i krav på att regeringen skall lägga fram förslag om de ändringar i gällande lagar och förordningar som fordras för att genomföra ett samlat rehabiliteringsprogram för missbrukare.

Utskottet redovisade under förra budgetåret i anslutning till ett motionsyrkande från moderata samlingspartiet om rekryteringen till Samhällsföretagsgruppen (AU 1982/83:21 s. 102) att det numera är en vedertagen uppfattning att begreppet "gravare handikapp" i arbetslivet i allt väsentligt avser också personer med grava sociala problem, i första hand missbrukare. Det kan dessutom tilläggas att regeringen i den nyligen avlämnade propositionen (1983/84:122) om introduktionsstöd och reformerat lönebidrag för arbetshandikappade m.m. framhåller att begreppet arbetshandikappad skall användas som beteckning på en arbetssökande som på grund av bl. a. socialmedicinskt handikapp har eller förväntas få svårigheter att få eller behålla ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. De synpunkter utskottet redovisar i det följande bygger mot den här bakgrunden på förutsättningen att personer med våra missbruksproblem är att hänföra till arbetshandikappade.

Missbrukarna utgör en betydande del av de handikappade som skrivs in vid arbetsförmedlingarna. Under januari månad 1984 var ca 31 000 personer aktuella vid arbetsförmedlingen vilka betecknades som handikappade. Av dem hade ca 7 400 eller 24 % socialmedicinska handikapp. Huvuddelen av

den senare gruppen var missbrukare.

Utskottet konstaterar att kommunerna redan i dag har ett betydande ansvar för insatser som rör rehabilitering av missbrukare, t. ex. anskaffning av bostad. Frågan om ett ökat kommunalt ansvar för rehabilitering av handikappade ligger inte inom utskottets beredningsområde men utskottet vill markera stor tveksamhet inför åtgärder som innebär att missbrukarna skiljs ut och behandlas som en särskild grupp. De av motionens förslag som berör arbetsmarknadsutskottets ansvarsområde får delvis sådana effekter.

När det gäller arbetsmarknadspolitiska åtgärder talar erfarenheterna snarast för att missbrukare och andra handikappade så långt möjligt skall behandlas på samma sätt som andra arbetssökande. Utskottet kan redan av det skälet inte tillstyrka förslaget i motionen att ansvaret för arbetsplacering av missbrukare skall överlätas på den kommunala socialtjänsten. Det bör dessutom tilläggas att arbetsförmedlingen i sitt arbete har fått en betydande erfarenhet av de rehabiliteringsfrågor som gäller denna grupp av handikappade.

Vid inskrivning till arbetsmarknadsinstitut och placering i arbete hos Samhällsföretag måste göras en avvägning i förhållande till andra handikappgrupper. Det är bl. a. av det skälet angeläget att arbetsförmedlingen disponerar alla de platser som är tillgängliga för yrkesinriktad rehabilitering. Om kommunerna ges ett ökat rehabiliteringsansvar bör frågor som rör arbetsplacering kunna lösas i samarbete mellan den kommunala socialtjänsten och arbetsförmedlingen. Några ändringar i här aktuella författningar, i första hand lagen (1935:113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling och arbetsmarknadskungörelsen (1966:638), behövs inte för detta.

När det gäller påpekandet i motionen om att man bör undvika att placera missbrukare i den skyddade verksamheten i Samhällsföretag vill utskottet hänvisa till sitt uttalande i detta ämne våren 1983 (AU 1982/83:21). Utskottet påpekade därvid att 15–20 % av dem som är placerade inom Samhällsföretagsgruppen har socialmedicinska handikapp samt att många missbrukare skulle stå utanför arbetslivet om de inte erbjudits arbete inom gruppen. Utskottet framhöll vidare att det även fortsättningsvis finns anledning ställa stora krav på insatser från Samhällsföretags sida när det gäller dessa kategorier av handikappade. Utskottet finner inte anledning att i dag ha en annan uppfattning än den här redovisade.

Förslaget i motionen om att missbrukare skall få en kontraktslön som till en början sätts lågt och som ökar allteftersom rehabiliteringen fortskrider har inte utskottets stöd. Utskottet anser att lön och andra anställningsförmåner enligt kollektivavtal – eller därmed jämförbara förmåner – i princip skall utgå till handikappade oavsett handikappets art. Arbetsgivaren bör som nu sker kunna få kompensation för de kostnader som följer av att en handikappad anställs. Regeringen har som sades ovan nyligen lagt fram förslag om

ändringar av lönebidraget. Utskottet kommer att behandla dessa förslag i ett kommande betänkande.

Stockholm den 27 mars 1984

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Alf Wennerfors (m), Karin Andersson (c), Anders Högmark (m), Marianne Stålberg (s), Karin Flodström (s), Gustav Persson (s), Elver Jonsson (fp), Lars-Ove Hagberg (vpk), Sten Östlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Christer Skoog (s), Bo Nilsson (s), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c).

Särskilt yttrande

Alf Wennerfors, Anders Högmark, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anför:

Till vad som anförs i utskottets yttrande om rehabiliteringen av missbrukare vill vi framhålla önskvärdheten av att ansvarsfördelningen mellan olika kommunala och statliga instanser när det gäller rehabiliteringsarbetet klarläggs. Kommunerna har enligt lag f. n. detta ansvar. För detta behövs en utredning vars huvuduppgifter dock kommer att ligga utanför arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Vi har mot den bakgrunden avstått från att lägga fram yrkande härom.

När det gäller anställningen av missbrukare inom Samhällsföretag vill vi erinra om att vi i anslutning till utskottets behandling av denna fråga under föregående riksmöte avgav en reservation (AU 1982/83:21, reservation 45) där vi närmare utvecklade vår oro för att nuvarande rekryteringsprinciper inom Samhällsföretagsgruppen kan leda till att inslaget av missbrukare på vissa av Samhällsföretags arbetsplatser blir alltför stort och därmed inverkar negativt på rehabiliteringen av andra handikappade. Det finns exempel på arbetsplatser inom grupper där inemot hälften av de anställda är missbrukare. Vi framhöll vidare att det är angeläget att resurser kan sättas in på ett så tidigt stadium att utslagning inte sker och strök under att missbrukaren i första hand bör bli kvar i sitt ordinarie arbete samt att detta bör kunna underlättas genom lönebidrag. Arbetsplacering i skyddad miljö tillsammans med ett flertal andra missbrukare innebär risk för att rehabiliteringen försvåras.

